

REVISTA ORĂȘTEI

ABONAMENTELE:

Pe 1 an 3 fl.; pe $\frac{1}{2}$ an 1 fl. 50 cr.; pe 4 luni 1 fl.
Pentru România și străinătate 10 fr. la an.
Manuscrise nu să înapoiăză. — Scrisori nefrancate
nu se primeșc.
Abonamentele să plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă

EDITOR AL FOII:
Aurel Popovici-Barcianu, director.PROPRIETATEA
Institutului tipografic „Minerva” în Orăștie.

INSERTIUNILE:

Un sir garmond prima-dată 7 cr., a 2-a oară 5 cr., a 3-a oară 3 cr. și timbru de 30 cr. Atât banii de abonament cât și pentru inserțiuni, sunt să se trimită la adresa: „Minerva” institut tipografic în Orăștie (Szászváros).

Scrisoarea lui Mocsonyi.

„Tribuna” a publicat o scrisoare ce dl Al. Mocsonyi a adresat dlui Dr. Rațiu, încă în Iunie, când dl Rațiu chemase la o consfătuire la Sibiu și pe dl Mocsonyi. Consfătuirea din Sibiu, precum știm, să fițut fără dl Mocsonyi, numai de un număr foarte mic de acționari ai institutului «Tipografia». Despre hotărîrile ei n'a transpirat nimic în public. Si judecând după cele-ce scrie acum «Tribuna», obiectul de căpetenie al discuțiilor celor întruniti la sfat național, a fost scrisoarea lui Mocsonyi, care s'a publicat numai acum, după trei luni de zile.

Se vor fi bucurat domnii din Sibiu, când le-a sosit acea scrisoare. Au salutat-o de sigur, cum o salută acum «Tribuna», aducând cele mai entuziaste elogii înțelepciunii politice a marelui bărbat din Birchis și prosternându-se cu cea mai umilă evlavie înaintea părerilor lui.

Sau bucurat și se bucură restul comitetului neexistent, că după patru ani de neputință a venit un bărbat politic, care să salveze situația și să le spună o «altă idee», de care să se razime și prin care să se justifice.

Felul cum au salutat cei din Sibiu scrisoarea lui Mocsonyi dovedește dreptul, că se solidarizează întru toate cu cele spuse de d-sa, că acceptează absolut scrisoarea aceasta ca program al lor și ca o profesie politică a chiar restului de bărbați din jurul «Tribunei». Zicem absolut, fiindcă nici cea mai mică rezervă nu s'a făcut.

Ea' când cei din jurul «Tribunei» acceptă programul și vederile politice ale lui Mocsonyi, este ea'și clar dovedit, că l-au recunoscut de șef politic al lor. Cu un cuvânt: *dni din jurul*

„Tribunei”, în frunte cu dl Rațiu, văzându-se singuri incapabili de luptă, recunosc șefia lui Mocsonyi și se pun necondiționat la dispoziția d-sale.

Lăsăm deocamdată nediscutată constatarea aceasta, care indică o fază nouă în stările noastre politice și trecem la cuprinsul scrisorii, prin care dl Mocsonyi a triumfat asupra neputinței Sibiienilor.

Streine nu ne sunt vederile din această scrisoare. Ele sunt identice cu cele comunicate acum câteva luni de dl advacat Brediceanu ziarului «Egyetértés». Noi am fost atunci cei dintâi cari ne-am ridicat împotriva vederilor lui Brediceanu, cu cari «Tribuna» și atunci se solidarisase. Am declarat, că nu putem să aprobăm o politică de oportunitism neputincios, care ne impune o inactivitate absolută, până-ce guvernul maghiar cu dela sine îndemnă va veni să ne ofere prea grațios partidul nostru național, organizația noastră politică întreagă-intreguță, precum o aveam înainte de ordinile lui Hieronymi. Dl Brediceanu, se vede, atunci n'a făcut altceva, de cătă tălmăcît vederile șefului seu politic, ale lui Al. Mocsonyi, care în același chip resonează în scrisoarea sa din «Tribuna».

Dl Mocsonyi recomandă deci lui Rațiu această politică de abstinență și de așteptare a grației guvernului maghiar ca unica „dogmă politică”, care nici un aderent sincer al partidului național nu o va contesta și nici un membru al partidului nu o poate contesta fără a cădea în eresie politică.

Apoi să ne dea voie marele politician și noul șef al grupării tribuniste, să contestăm cu toată sinceritatea și cu toată hotărîrea dogma d-sale. Si sperăm că alătura cu noi vor fi toți aceia, cari au repudiat totdeauna oportunitismul ca dogmă în politica noastră națională. Numai cei obosiți și cei im-

potenți pot să o aprobase și suntem perfect convinși că din șirul fruntașilor nostri marea majoritate nu se va pune pe lista obosiților — fără luptă. A fost suficient un interval de patru ani de neactivitate, de slabire prin hărțuți interne și ar fi fatal, când, urmând acum dogma lui Mocsonyi, ne-am pune din nou la tuș. Ne-am asemena cu somnurosul, care se întoarce pe cealaltă parte și-și continuă somnul, până ce i-se gătește mâncarea.

Astăzi nedisciplina și neorientarea în popor este atât de mare, încât o mai departe dăinuire a stării de-acum îl va duce la o criză morală colosală. Si în asemenea împrejurări ivirea dogmei oportuniste e un pericol imens, în contra căruia, ori-ce fruntaș sincer al poporului trebuie să ia poziție și să infereze purtarea acestora cari — din neputință se solidarizează cu »ideea«. Numai o acțiune grabnică, potrivită de-a concentrată atențunea poporului asupra și, potrivită de-a introduce o nouă viață regeneratoare, poate salva situația. Trebuie să se caute grabnic o modalitate practică, prin care se vor satisface mai căteva din revendicările poporului, căci dimpotrivă devine desiluзионat și absolut refractor pentru ori-ce luptă mai departe.

Vom saluta deci ori-ce idee și ori-ce propunere de acțiune și de luptă, dacă e posibilă, dar' propunerii »dogmatice« de felul celor făcute de ideo-lugul dela Birchis le vom respinge în totdeauna, dacă ele, ca în casul de față, nu sunt conforme cu trebuințele immediate ale poporului.

Totodată nu putem să nu regretăm faptul, că neputință a împins pe prietenii lui Rațiu până la această inconsecuență și la această umilire, ca ei, partizanii acțiunii politice, să îmbrățișeze acum de-odată cu atâta pasiune opor-

tunismul și să nu simtască palma aspiră ce le-o aplică dl Mocsonyi în scrisoarea sa, spunând, că „am trebuit să fac și trista experiență, că vederile mele n'au avut destul pond spre a împedeca greșile făcute.“ Ba nu numai regretăm, ci ni-e rușine chiar de felul cum au capitulat prietenii lui Rațiu, recunoscând și dñeile lor de »greșeli făcute« faptele mărețe săvârșite înainte de 1894, la cari și dñsii, măcar nominal, au luat parte, pe când dl Mocsonyi cloacia ouele oportuniste.

Un lucru însă e mai pe sus de origine îndoială.

Scrisoarea lui Mocsonyi și comentariile doxologice ale »Tribunei« au lămurit situația. Suntem divisați în două tabere. Unii vor să continue starea ne-deamnă de neactivitate și de așteptare: aceștia sunt oportuniștii lui Mocsonyi cu falișii lui Rațiu. Alții însă vor să pornească un curent de acțiune pentru a feri poporul de o criză morală. Noi insistăm pentru acțiune și vom sprinși cu drag ce se va întreprinde în favorul poporului.

Românii din Istria.

Dl V. A. Urechia publică într-o foaie din România următoarea scrisoare:

Am un vechi obiceiu, când călătoresc: în ori-ce oraș ajung, vizitez nu numai monumentele publice, ci și piața principală, unde se adună cei dela țară de vînd produsele lor. Numai studiu ce fac asupra terenurilor, poate să-ți dea adevărată și reală informații despre starea de cultură a unei țări.

Visitai ieri, aci, la Abbazzia, unde mă aflu poposit pe 2—3 zile, piața publică. Comunicam observațiunile mele nevestei mele, care mă însoțea. Un țaran, care vindea ceva smochine proaspete, că ne auzi grăind românește, se întoarce spre mine și-mi strigă:

Bura damirea, gospodel.. Si eu mis Romârl..

Era în adevărt un Istrian din apropiere de Mattuglie, stațiunea de cale ferată deservind Abbazzia.

Poate cetitorul se-și închipuiască de am-

FOIȚA „REVISTEI ORĂȘTEI”

CĂTRĂ NATIUNE.

De-aș putea în schimb s'o las
Mintea pentru nebunie,
Ti-aș da lumea pe un ceas,
Ca s'o ai de jucărie.

Ti-aș da cerul de covor,
Căpătău pe mândrul soare
Curcubeul cingătoare
Steag bătrânul treicolor.

Ti-aș da sabie de foc,
Să arzi totul sub picioare,
Ce Te 'nghimpă ce Te doare,
Ce-Ti oprește-al Tău noroc.

Și-apoi de-aș putea s'o las
Mintea pentru nebunie,
Nu Ti-aș da lumea pe-un ceas
Ci Ti-aș da-o pe vecie.

CLANTĂ

— Noveletă —

E rêu cu rêu,
Dar' mai rêu fără rêu.

Toaca... toaca... toaca... toaca... spune-mi zeu nevastă, când o să aibă și gura ta odată sărbătoare, să mă îmbătă în ziua aea, să-mi fie haznă; până acum am beut tot de năcaz, să beau odată și de voie bună, să văd, cum o fi!

Auzi bețivul, auzi hula lumii, zice că bea de năcajiti! Apoi ce năcaz ai tu mă desmătatule, că de când se creapă de ziua până noaptea tu tot cu coatele pe masă la crășmă stai. Tu 'n curte n'ai un băt de lemn, plugul își stă rupt, de când beat fiind l'ai rupt în dumbravă, și nu te gândești, că vine vremea sămănatului, grapa-i toată cu colții ruptă în cuiu, gunoiul stă grămadă și tu bei să-ți dai casa la tobă. Astă-i năcazul tău, trăsnite-ar fi fost Dumnezeu să nu te mai cunoșcut, rușinea oamenilor!

Uite cremenea uite! să dă scânteai.

Când a mai auzit lelea Susana și asta, și-a șeit din fire: strângă din dinți și se repezea la badea Toader amenințându-l cu pumnii sub nas: »Mă! m'aprizi mă că am pentru ce, că te ride lumea; lucrul stă baltă, și pe tine

te latră căni dela crășmă până acasă și de acasă până la crășmă, mă! Numai o fată ai și tu și din tine i-să trage, că rămâne ne-măritată.

Badea Toader știa una și bună când vedea că Susana toarce mereu la sudalme fără să mai gate, să trăgea cu scaunul lângă ușă și mai îndesa odată cu degetul cel mare jaru 'n pipă și începea cu clanța ușei: clanț, clanț, clanț, până-i țiuia urechile: ear' biata muieră plesnea de năcaz, și curgeau lacramile, de ciudă își lua furca 'n brâu și trântea ușă în urma ei de se legănu icoanele pe păreti.

Badea Toader răsufla odată usurat, își scoate pipă, care de patruzeci de ani a zăcut aproape în continuu pe buza lui de din jos, unde țeavea își făcuse loc de odichină, o bătea în palmă de scrum, o umplea iarăși cu tăbac, îndesa jarul cu degetul cel mare, apoi o lăua ear' între dinți, lăsând din când în când, pocnind din buze, câte o roată de fum.

»Așa Toaderel își zicea el, apoi ce să-ți bați tu boreasa acum bătrân, las-o că se bate ea! Fata? Hm! s'o mărita și ea, că n'au toate norocul Susanei să-și găsească nărodul de când ii de săisprezece ani.

Apoi își tocni căciula și ești. Unde? D-apoi unde pacostea să meargă în vremea aea, când nici zăpada încă nu s'a topit? În crășmă. Doar' nu mergea numai el; toti vecinii să

duceau la badea Ioan să-și mai clătească gura cu căte un cuiu de rachiui.

»Du-te bețivule, veniți-ar numele! strigă desperată biata Susana care sta cu furca 'n brâu pe un sgheab de piatră în curte.

»Mai tacă la dracu Clantăreal! ii zise Toader și trase portița în urma lui

Florica era frumoasă ca un bujor și harnică ca o alergătoare. Mulți ar fi petiț-o dar' știau, că ea așteaptă pe Stan să vie din cătane și de aceea nici nu cercau.

»Florica Susanei! își ziceau ei, »aea nu ia pe altul să fie îmbrăcat tot cu aur, decât pe Stan și lui Pătru, nu veДЕJI că Toader îi tot cu Pătru în crășmă?

Nimenea însă nu știa asta mai bine ca Florica; ea aștepta să vie odorul ei în tot ceasul, căci i-a scris, că vine cu totul la ur-laub. El și croise cămașa de mire și a inceput să coace pe ascuns să nu vadă nimenea.

»Stan, s'eracul Stan! cum o fi el l'am și uitat cum este. Frumos!... ca el n'a fost nimeni frumos în joc și acum are să fie și mai frumos. Ah! de-ar veni odată, că mi dor, mi dor de el.

Ea cosea la fereastra în căsuță nebăgând în seamă nimică, nici cearta bătrânilor, că ei se certau tot mereu și fata nu-i mai auzia de-o vreme 'n coace.

stat cu plăcere la vorbă cu teranul istrian
Nu mai întâlnisem un conaționalist din Istria
de 31 de ani, dela 1868.

O deosebire însemnată află între Românul istrian din 1868 și între cel cu care acum grăii la Abbazzia. Acesta nu se mai sfârșea de a vorbi limba sa, pe când cel de acum 30 de ani, pe la orașele litoralului Adriatic venind să vînză cărbuni, sau ori-ce alta, se fereau de a grăi limba sa. Conlocutorii lui slavi, ba — durere! — chiar și Italienii inconștienți, își băteau joc de Români... Acum, în piața dela Abbazzia, Românul istrian nu-și ascunde naționalitatea grăind cu un conațional, desigur acela nu era compatriotul lui.

Am căutat să-mi explic această deosebire. L'am întrebă dacă grăiește bucuros românește când vine la tîrg? Cum să-ni placă a vorbi limba lui, că doară nu mai sunt Români din Istria o nație fără de legătură cu nația mare.

Intrigat de asemenea răspuns, am stăruit să-l întreb ce legătură? Cu ce nație?

— Da meri (mergi) gospode, în grădina împăratescă (parc) se vezi Palatul Domnului Românilor...

Are doi stâlpi mari, nu cu *svart ghelb*, (negru-galben, colorile austriace), ci cu roșu-vînă (vînă-albastru) și galben. Ce? acolo vîre (vine) Regele Carol cu muierea lui Lisaveta, împăratessa Românilor... Si să fi vîzut cu ce mândrie spunea aceste vorbe, cu voce reșunătoare, parcă ar fi voit se audă toată piață, se știe toți, că Români nu mai sunt *stingheri* pe lume, cum li credeau conlocutorii lor. Dar încă se fie auzit cetitorul meu cum îmi povestii neuitata pentru el fericire, ce avu de a grăi într'o zi, mai acum doi-trei ani cu împăratii Carol și Lisaveta, chiar în Palatul dela Abbazzia... *

In gara dela Fiume altă întâlnire cu un alt Român istrian. Acesta este hamal.

Cât ne auză grăind românește, pe dată se declară și el de *româr*, cu aceeași mândrie ca și teranul dela Abbazzia. Si acesta era fericit de a ști că Români au țară mare și împărtăcie.

— Dar' de ce mă chemi gospode? întrebai eu. Eu nu sunt croat, ci Român.

Vorba Domn o au Români istriani numai pentru Dumnezeu și acum n'oi mai refuză lui Carol I. al Românilor. La „surtucuri“ le zic cu apelativul slavon.

Când m'am despărțit de Românul din piața Abbazzia și când 'mi-am luat rămas bun dela hamalul din Fiume, și unul și altul nu 'mi-a zis adio, ci în dialectul lor:

— Domnul cu tine!

Dau cele de sus spre a pune o întrebare conducătorilor naționali români de peste munți: De ce nu fac ei nimica pentru cultura și înțărarea națională a Românilor istriani?

Guvernul austriac, mult mai omenos ca cel dela Budapesta, nu cred că ar împotrivi pe frații ardeleni și bănăteni să se ocupe ceva de frații lor din Istria. Sunt cățiva ani, cu neuitatul G. Barițiu, ne înțelesem asupra acestui punct; era vorba să se deschidă școli românești în câteva localități din Istria, trimișându-se învățători supuși austriaci. Durerel nu s'a făcut nimic încă, știu că lucrul va fi nu fără oare-care greutate, căci preoții slavi,

cari păstoșesc pe Români istrieni, nu vor admite bucurosă împedecarea slavisării acestora. Dar' interesele Austriei nu sunt ca ei să se slaviseze. Si acum și Italienii mai destepți din litoralul Adriatici austriace, au înțeles mai bine că slavisarea Românilor este în paguba lor...

Vază dar', conducătorii naționali din Sibiu și de pretutindenea de nu se poate face ceva pentru cultura națională a acelor Români istrieni caru nu și-au pierdut încă limba și cari, de când știu de regale Carol, nu-și mai înțelesă limba lor românească.

Am putea face și noi cei din România ceva pentru Români istrieni, dar' s-ar putea, — după obiceiul, — sănu că facem iredențism. Asemenea stupidă calomnie nu poate fi aruncată fraților ardeleni și bănăteni, când ei n'ar mai neglijă pe Români din Istria.

Să sperăm că vom fi auziți și înțelesă...

Volosca, lângă Abbazzia, 2 Sept. 1889.

Columna lui Traian.

Am fost amintit în nrul 35 al foii noastre, că la 3 Octombrie n. a. c., din prilegiorul ținerii congresului Orientaliștilor la Roma, deputații români, cari vor lua parte, vor depune și o coroană de bronz la picioarele columnei lui Traian.

Pentru-ca cetitorii foii noastre să aibă o idee oare-care despre acea columnă, o vom descrie în câteva cuvinte.

Columna aceasta a fost ridicată în anul 114 după Christos. Ea este alcătuită din o temelie, un fus și un căpitel. Fusul ei, care e întreg de marmură, are o înălțime de 128 urme, înălătruirea scobită și cu 184 de trepte până în culme și cu 43 de ferestre, aşa că pe dinăuntru te poți să te pătrăji în vîrful ei. Pe față din afară a fusului sunt săpate figuri esite în afară începând din jos în sus; acete figuri arată toate întemplierile cele mai însemnante din bătălie lui Traian cu Daci. Arată deasemenea unele arme, cetățile, munții, apele, pădurile, portul și altele. Deasupra căpitelului columnei se află chipul împăratului și părintelui nostru Traian, din care acum numai picioarele au mai rămas sus. Columna întreagă stă din 34 de trunchi pe marmoră, foarte mari, din acestia 8 sunt așezăți în temelie, 1 în cunună, 23 în fus, 1 în căpitel și altul în culme. Întreagă statua era unsă din sus până jos cu o mestecătură răshinoasă văpsită, care acum abia se mai cunoaște. Figurile săpate în columnă nu sunt tot într'o formă de mari ci cele de deasupra sunt mai mari și adecă de 4 urme, ear' cele de mai în jos de 2. Columna a fost făcută de marele măiestru Apollodor, care în anul 105 după Christos a făcut și podul lui Traian peste Dunăre. Ea a fost așezată în Roma, în mijlocul unei piațe, care se numea »forul (piata) lui Traian«. Pe la 498 d.

Christos Papa Simachu a ridicat aci o biserică închinată S. Vasilie, iar' Papa Sixtu al cincilea în locul statuiei lui Traian a pus statuia lui S. Petru.

Această columnă, pe lângă aceea, că arată mărirea străbunilor nostri, ne arată totodată și că cine suntem noi. Chiar și atunci, când noi am tăcea, această columnă ar spune lumii întregi că noi suntem »Romani«. Dușmanii și toți voitorii nostri de rău, toți aceia, cari ar fi voit că noi să fim ori-ce, numai Romani, nu, cari ne-au numit acuma cu un nume străin, acuma cu altul de batjocură, văzând columnă lui Traian, au recunoscut că noi suntem Romani, și și-au bătut pieptul cu mâinile, strigând: »De s-ar scula toată lumea în contră, de-ar zice toți, că Români din Răsărit nu sunt de viață romană, această columnă le va zice mințile! Români din jurul Carpaților și de pe țăruri Dunării sunt copiii Romei, sunt copii ai unei mame mari și ca atari vor avea și un mare viitor.

REFORMA CĂLINDARIULUI.

O știre însemnată vine dela Petersburg, care ne interesează și pe noi. Sfântul Sinod al împăratiei rusești a hotărât adecață părăsirea calendarului vechiul Julian și adoptarea celui Gregorian.

Se știe, că toate popoarele de religiune ortodoxă, în frunte cu Rușii, se țin de călindariul cel vechi, scriind adecață timpul cu 12 zile mai napoi. Din faptul acesta rezulta și rezultă încă mari încurcături în comunicarea acestor popoare cu acele cari scriu timpul după calendarul cel nou. În toate afacerile, fie comerciale, industriale sau politice se nășteau o mulțime de neînțelegeri, adeseori cu urmări grave. Cu un cuvânt, această domnie a duor călindare era o adeverată plagă.

Adeseori s'a ivit discuția asupra delăturării acestui neajuns, dar' până acum nu s'a obținut nici un succes, mai ales pentru că bisericile ortodoxe nu au căzut la învoială. Bisericile diferitelor neamuri ortodoxe țineau la acest călindar ca la ceva impus prin canoane, dela care nu se pot abate. Si Rusia, care e eminentă ortodoxă, era în fruntea acelora cari se opuneau unei reforme a călindarului în același chip, ca să se stabilească unitate.

La noi Români încă s'a ivit adeseori tema schimbării călindarului și totdeauna s'a găsit o parte pentru schimbare. Majoritatea însă se opunea schimbării din motive naționale, spunând că pentru noi Români este un avantaj național, că putem să ne ținem sărbătorile naționale deosebit de papistași, fiind că numai astfel ne putem păstra intacte obiceiurile și credințele noastre naționale moștenite dela străbuni.

Acum însă precum vedem lucrurile se schimbă. Dacă și drept credincioasa Rusie se învoiește la părăsirea călindariului vechiu e probabil că și popoarele mai mici îl-se vor alătura. În Grecia și Bulgaria știrea din Petersburg a fost călduros salutată. În România asemenea. Si astă mai ales din cauza că, în urma împlinirii unei perioade de ani, în anul viitor 1900, vom fi altcum nu cu 12 ci cu 13 zile îndărătul celorlați confesiuni. Ziarele din București fac apel la sinodul român și la guvern, că să resolve chestiunea unificării călindarului încă înaintea anului nou.

Pre cum am arătat, e o mișcare serioasă pentru reformarea calendarului.

E de sperat, că și în forurile și cercurile noastre bisericești să se ia afacerea în serioasă cumpenire, mai ales că la noi călindariul cel vechi numai în biserică să mai mențină.

Călindariul vechi e o ruginită moștenire a trecutului. Ar fi de dorit să nu mai intrăm cu ea în secolul al XX-lea, ci să mergem în rând cu popoarele moderne, fără teamă că ne va înghiți călindariul lor.

Socoată

despre banii incurși și spesați cu ocazia unei adunării gen. a »Asociației pentru literatura rom. și cultura poporului român« ținută în Deva la 27 și 28 Aug. a. c.

I. Percepțiuni.

Din contribuiri dela concert, bal, banchet și suprasolviri 1814 fl. 50 cr.

II. Erogări.

1. Amăsurat socoților casarului revizuite și aprobate în conferență din 17 Septembrie a. c. 1514 fl. 50 cr.

2. S'a administrat ca venit curat Comitetului central al »Asociației« 300 fl.

la olaltă 1814 fl. 50 cr.

Suprasolviri au incurși dela următorii dni: Dela familia Mocsonyi 30 fl., Ilarion Pușcariu 3 fl., George Pogány 3 fl., Boga Károly 1 fl., Dr. Gavrilă Suciu 1 fl., Demetru Suciu 1 fl., Dr. Nicolae Moțiu 1 fl., Dr. Aurel Ciatu 1 fl., Dr. Iustin Colbasi 3 fl., N. Stoichiță 4 fl., Demetru Preda 1 fl., Constantin Baicu 50 cr., Simion Dragomir 1 fl., Adam Leșnican 1 fl., la olaltă 51 fl. 50 cr. Deva, 17 Septembrie 1899.

Comitetul aranjator.

NB. Socoțile se pot vedea în archivul despartimentului VIII.

Făcea cheiță cu pui cu două fire scoase, căci era cămașă de mire și mire era Stan.

Si lucra mereu și noaptea când Susana era în șezătoare, ea cosea cămașă, să fie gata pe când o veni mirele ei.

Si cu ce dor lucra ea, și noaptea; visa cămașă și că a greșit cheiță pe dos și apoi se supera de moarte, că trebuie să o tăie. Ear' dimineața, că e bine și că a fost numai vis, săruta cămașă și cosea mai departe. Coasea, cosea și căntă ca o privighetoare. Zice, că Susana când era fată căntă la strânsul fenu lui de s'auzia un pogon în lung și-n lat, dar' nici Florica nu se lăsa; ei bine era fata ei, Florica Susanei, dar' cu toate că era Florica Susanei, doar' numai în glas că-i sămăne, în colo era goală Toader. Cât n'a suicit' și pe ea mamă-sa: ba că te pepteni că babei, ba că rochia stă pe tine ca pe un lemn, ba că nu ești mai isteață, ba că nu dai bună ziua la oameni și le faci numai cu capu, ba așa, ba pe dincolea, dar' Florica tăcea, și cără veste lacramile-i veniau în ochi.

In cearta lor nici când nu se arăta, ci și lăsa în pace, știa că mai are și bătrânu că-odată drept, dacă nu totdeauna. Când a auzit pe bătrânu că-așa, nu s'a putut ținea, să nu rostească: Săracul tata, să-sătura și el de gura ei! Dar' în curând a auzit pașii Susanei și par că-i-a fost frică să n-o fi auzit, începu să cânte lin:

Vino bade de mă vezi,
Să-nchizi ochii, să-n crezi,
Că vîrs lacramile vale
De dorul inimii tale.

apoi ridică capul; Susana să apropie de ea, tremura totă de năcăjăit; n'avea cui să se jăluiască, să-și verse focul de pe inimă, rudele erau departe și străinului ni-i spunea nici odată ce-i în casa ei. Numai Forica trebuia vrând nevrând să asculte cum îl învîrtia pe bietul Toader ca într'o troacă de porci.

Ea voia să nu mai auză, să-și astupe urechile, căci ori cum ar fi așa de slab nu-i, și apoi îi e tată și ea trebuia să aibă o dragoște și o milă, căci era copila lui. Din cănd în cănd mai cerea să-i pună parte, dar' Susana pare că-i-a pus păie în cap și au luat foc:

Tul' nu vezi că rîd vecinii de el, tul' că-i totă ziua în crășmă cu Pătru, cu bățivul ăla și cu toți slabii din sat și boii negrijiți că ai lui nu-s în tot cuprinsul ăsta, pe el nu-i vedea nimenea să tăie un băț, tot eu să fac toate; la biserică n'ia tost doar' de două ori de când s'a cununat, tot numai în crășmă, ardeo-ar focul, să dea Dumnezeu! Să bea și să înghiță la rachiul și să cante cu Pătru după cap! Să știi că din bățiv se trage moartea.

Dar' mai bine să mor eu înaintea lui, să nu pătesc o rușine ca aea, că nu mi-ar mai trebui alta. Să povestească lumea, că nu l'am chivernisit și că l'am lăsat de-o murit beat!

— »Lasă moartea mamă! las-o în pustie, că o veni când o da Dumnezeu, și nu-l mai văză nimic. Ea vedea bine că mamă-sa

tot sudui și dăta, că poate de aea se supără și pleacă. Si acum iarna unde să se țină ducă? Doar' nu-i numai el prin crășmă, că văd că se duc toți!«

Susana și-a înghițit năcăzul, mai mușca din călăi când îi venea firul gros și ținea căte o motoșă de caer în gură ca să nu-și verse năcăzul asupra bietei fete, și după ce se mai usura începea eară:

»Hei fată ești tinără și ai să pătești multe în lumea asta. Bărbatul nu trebuie lăsat în voia lui, să-l ții închis mânce-l corbii, ca pe un câne, că crășma și rachiul le pune capul. Eu, de nu eram eu, azi îl vedea pe Toader cerând; ori apoi murea beat în vre-un sănt, de-i eșea vestea în lume, ca și lui moșu-său lui Pătru, la neamul ăla care nu se mai satură odată de rachiul. Moșu-său a murit beat, tată-său a murit beat și măne-poimâne o să-l zezi și pe el că cade în drum și nu mai zăsuflă. Si ăl din cătane tot așa o fi; că zice că așchia nu sare departe de pom!«

Când a auzit Florica asta, a cuprins-o un fior de moarte; și-a lăsat capul pe piept, a vrut să arunce cusătura, să fugă, să plângă unde n'ao vedea nimenea.

Stan al ei bățiv, căt nu l'a pomenit ea de trei ani de când îi dus, căt n'a plâns ea când îi scria că i greu și acum s'audă că-i bățiv! Ar fi dorit în ceasul ăla să o trăsească Dumnezeu, să nu mai auză nici să nu mai văză nimic. Ea vedea bine că mamă-sa

i-a spus atunci, că o fi bățiv și căte și mai căte năluciri îi venea apoi în cap.

Un plâns amar o cuprinse, lacramile curgeau și țiroi pe obrajii ei și cădeau pe cămașă motolitolă în

CORESPONDENȚĂ

Onorate Dle Redactor!

Precum s'a anunțat în mai multe rânduri prin ziarele noastre, comuna bisericească gr.-or. din Petroșeni, și în special în partea ei cea mai mare, la stâriniță și contribuirea poporului minor, ce se află în mare număr la minele de cărbuni de aici, în primăvara anului trecut a început să edifice o biserică după toate formele corăspunzătoare cu spiritul timpului, cu trebuințele poporului și cu referințele sociale din loc.

Această biserică cu ajutorul lui D-zeu și sub conducerea înteleaptă a întreprinzătorului Nic. Păru din Orăștie și a asistentului său Ilie Cândia, tot de acolo, e aproape definitiv terminată în ce privește edificiul ca atare.

Din incidentul acesta bucurie mare să manifestează la tot poporul nostru din părțile acestea.

Si cum să nu fie aceasta bucurie mare când poporul nostru în anii din urmă după atâtea stârnițe zadarnice perduse toată speranța în realizarea scopului acestuia și acum ca prin minune vede deodată ridicată biserică sa proprie, frumoasă și măreajă ca o mireasă curată și nevinovată îmbăcată în toate podoabele sale și încă în locul cel mai de frunte al orașului, unde mai înainte sub direcția societății brașovene «Kronstädter Verein» nici nu ar fi cutezat cineva să găndească decum să ceară acel loc.

Terminată fiind partea cea mai grea a lucrului ni-se pare, că o să putem răsufla niște mai ușor și mai liberi de gânduri grele și apăsătoare, de cari am fost neîntrerupt preocupați de un timp îndelungat și îndeosebi în decursul celor doi ani din urmă, de când s'a început lucrarea.

Dar' fiind că până la completarea definitivă a operei noastre să mai recer încă multe sufletul ni-să umple din nou de griji și cugete serioase, căci cu terminarea edificării ni-sau terminat și slăbit și toate puterile, toate mijloacele de a procura barem cele mai esențiale obiecte de lipsă la decorarea bisericii, ca clopoțe corăspunzătoare cu mărimea bisericii, pictura în altar și pe tâmpla altarului, lustre (polycandri) 4 candele mai mici și una mare înaintea altarului, sfesnice, cărți și vase etc. cu un cuvânt tot ce cade în cadrul înfrumusețării bisericii, fiind că cele folosite până acum în biserică veche nici pe departe nu corespund cu biserică nouă.

Stând lucrul astfel comitetul parochial duios de a-și vedea opera terminată și pusă la cale de a să putea săvârși serviciul divin în ea, lipsindu-i însă mijloacele necesare își permite prin aceasta a ruga pe toți acei domni și doamne din publicul mare, pe cari i-a în-

la noi cu anii, și răspunse Florica bland că și când ar fi fost Stan.

— Unde-i baba, astă tăta? întrebă badea Toader așezându-se pe un scaun.

— Da nu știu unde a ieșit acuma, tată, dar' vine numai de căt!

Susana era ca turbată; pare că căzuse casa pe ea, aşa era de învolburată.

«Inghițu-te-ar fi pământul nechivernisitule, să nu te mai fi cunoscut, îmi căntă de încuscris cu neamu ăla bețiv, dar' căt o fi eu, n'o fi aea, de-ași vedea fata că-i es per albi în barbă și după bețivi n'o dau. Nu vreau să mă blastem pe mine să nu fiu odicnită nici în pământ.»

Ea căuta să-și ascundă ciuda, apoi intră înăuntru.

Bună seara vecine, ne-a murit măța, zise ea silindu-se să zimbească.

Bună seara vecine, ne-a murit măța, zise ea silindu-se să zimbească.

Așa-să oamenii vecine, întrerupse Susana aspru și ochii ei săcăpărau de ciudă.

Au mai schimbat vre-o căteva vorbe, au mai povestit acolea bătrâni de când au fost ei, cătane, de șeisprezece ani ei n'au auzit o vorbă de mamă și de tată nici nu credeau că-i mai văd, când cu bătaia din țara

zestrat D-zeu cu inimă bună și cu dare de mână mai liberă să binevoească și veni întră-jutor fie în bani, fie în obiecte mai sus amintite, făcându-și prin aceasta monument neperitor la poporul nostru de aici, tipărin-đu-i-se numele lui și a familiei și a faptei săvârșite în analele și pomelnicele bisericii noastre de aici cu obligământul, ca posteritatea să țină aceasta în evidență pomenindu-le numele la toate slujbele și în toate tim-purile.

Comitetul parochial face acest apel din împrejurarea, că în decursul edificării și chiar înainte de începutul ei mulți pretini cunoșcând starea bisericii noastre ne-au promis, că după terminarea edificiului se vor îngrijii dlor de a procura una și alta ce e de lipsă în interiorul lui. Acum sosind acest timp cu mult dor așteptat de toți, comitetul parochial îndrănește a repeti rugarea sa cu atât mai vîr-tos, fiindcă e necesitate urgentă a se sfînti, căci în biserică veche e absolut cu neputință a se mai face serviciul în mod cuviincios.

Cu deplină încredere că vom obține re-sultatul dorit suntem

Ai onoratului public

Petroșeni, 1 Septembrie 1899.

Pentru comitetul parochial

cu distinsă stimă

Avram Stancă,

președinte.

Petru Iacob,

not. com.

P. S. Cu această ocazie ne permitem a atrage prețuita atenție a Onoratelor insti-tute de bani din comitatul Hunedoarei, cărora s'au trimis căte un apel în scopul colectei pentru biserică să binevoească și cu considerare față de lipsele noastre și a ne-votă vr'un ajutor binevoitor.

d-sale și crede, că în curând va putea să și dovedească aceasta chiar și față de aceia, că mai stau încă și acum neîncrezitori, la ce poporul a isbucnit în strigăte de »să trăească«. După aceea au pornit cu toții spre noua sa locuință unde de nou a fost binevenit de cără teranul călărești I. Herța. În-stalarea se va face Dumineacă.

*
Avis! Toate acele iubite țărane, cari cu ocasiunea adunării generale a »Asociaționii«, tinută în Deva în 27 August n. a. c. (Sfântă Mărie) au luat parte la festivitatea poporălă, și au fost premiate cu căte un floren pentru costume naționale și încă nu și-au primit premiul, sunt rugate să binevoiască a se adresa că mai curând d-nei președintă a »Reuniunii fe-meilor române din comit. Hunedoare«, Elena Hosszu-Longin în Deva.

*
Reuniunea notarilor comunali și cercuali din comit. Hunedoarei își va țineadunarea generală ordinată la 5 Oct. n. a. c., la 2 ore p. m. în Deva. Tot atunci, la orele 9 a. m. se va ține și sedința comitetului.

Necrologe. Primim următoarele anunțuri funebrale: Subscripții cu inimă trântă de durere aducem la cunoștință tuturor cunoșcuților, că preaiubitul nostru tată, socru, frate, moș și strămoș Petru Popoviciu, paroch gr.-or. rom. fă Săcămaș, distins cu brâu roșu pentru me-ritele făcute pe teren bisericesc, membru pe viață al »Astrei« etc. după un morb scurt, dar' greu, azi în 5/17 Sept. la 8^{1/2} ore seara, în al 76-lea an al etății și 50-lea a preoteiei, împărtășit fiind cu Sfintele Taine, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului. Ră-mășile pământești ale neuitatului defunct, după împlinirea ritualelor bisericești, să vor depune spre eternă odihnă Mercuri în 8/20 Sept. la 3 ore p. m. în cripta familiară din loc. Săcămaș, la 5/17 Septembrie 1899. Fie-i țărăna usoară și memoria binecuvântată. Susana, ca făcă, Iosif Šuiaga, ca ginere, Veronica, ca soră, Asinefta m. Romul Raca, Victoria văd. Mariță m. Andron Bogdan, Lucreția m. Aron Gostae, Emanuil și Iulia m. Toma Roșiu ca nepoți și nepoate, Victor, Cornel, Olivia și Eugen ca strănepoți.

Johanna Badilă născ. Moldovan, după lungi și grele suferințe, astăzi la orele 10 din noapte, în al 46-lea an al fericitei sale căsătorii, și-a dat suflul său nobil, dedicat familiei sale și deaproapelui, în mâinile Creatorului. Ră-mășile pământești ale scumpei detinute se vor transporta Vineri în 22 Septembrie st. n. la 3 ore d. a. din casa proprie, strada Urezzului Nr. 9, la cimitirul gr.-or. din suburbii Poarta-Turnului, spre vecinica odihnă. Sibiu, în 20 Septembrie st. n. 1899. Ioane Badilă, jude de trib. ca soț Johanna Moldovan născ Farkas, ca mamă.

Răposată a aparținut unei dintre cele mai distinse familii din Sibiu. Pentru memoria părintelui seu Demetriu Moldovan a testat »Asociaționii« casele sale, și 10.000 fl. în scrisuri fonciare, în total o valoare minimală de 35.000 fl., din care să se intemeieze un internat pentru studenții universitari români, fără deosebire de confesiune, dela universitatea din Cluj, eventual ca burse pentru studenții rom. din străinătate. A testat mai departe pentru casa națională 1000 fl., pentru catedrala din Sibiu 1000 fl. și pentru »Reuniunea femeilor rom. din Sibiu 500 fl.

Aceste fapte nobile ale răposatei, dove-decă destul dragostea ce a avut-o ea în viață pentru neamul seu și nemuritorii săi va rămâne numele în memoria noastră a tuturor.

Corpuș profesoral dela gimnasiul român greco-catolic din Blaj cu inimă întristată aduce la cunoștință incetarea din viață a iubitului lor coleg Ciriac B. Groze, preot, profesor gimnasial, camerar papal scl. întemplată în 21 Septembrie a. c. la 12 ore din zi, împărtășit cu sfintele sacraamente ale moribunilor, în anul 52-lea al etății și al 28-lea al profesurei. Ră-mășile pământești se vor așeza spre repaus etern în cimitirul comun gr.-cat. din loc. Sâmbătă în 23 Septembrie c. n. la 3 ore după amiază. Fie-i țărăna usoară și memoria binecuvântată Blaj, în 21 Septembrie n. 1899. Intrăștății colegil.

*
Pentru învățătoare. Conform legii din 1890 despre darea de drumuri, învățătorii al căror salar nu trece peste 300 fl. sunt scu-ții de această dare. O învățătoare, impunându-i-se a plăti dare de drum, a recurat la judecătoria administrativă, care a adus hotărîrea următoare: »Deoarece sub numirea »tónitok« din textul legii sunt a se înțelege nu numai învățătorii, ci și învățătoarele, instrucțoarele (nevelőnk), îngrădoarele grădi-nilor fröbeliane, în genere toți aceia, cari se ocupă ex professo cu instrucționarea și educaționarea, și fiindcă salarul recurenței nu trece peste suma de 300 fl., are să fie scutită de aruncul dării de drum.«

*
Auzi minune! Foia locală »Szászváros«, dela 16 Sept. n. a. c. aduce stirea, că un

anumit avocat român din Deva, H. S., fiind citat de curând la judecătorie ca martor, n'a voit să mărturisescă în limba maghiară, cu toate că o cunoaște perfect și a fost provocat la aceasta de judele cercual Jasszenovits. Lucrul acesta și supără cu atât mai mult pe Unguri, cu căt adv. H. S. a zis mai nainte, că va figura ca martor în limba maghiară, dar' ajungând la adecă, el n'a voit să vorbească de căt românește. Judele cercual luând protocol despre acest cas, l'a înaintat camerei advocațiale din Arad. De bună seamă pentru că s-ă pedepsească. Cu astfel de oameni apoi cu greu se va face înfrângere între Români și Maghiari, zice »Szászváros«. O fi, fi cum să nu fie?

O recunoaștere a lor. »Deva és Vidéke« dela 21 Sept. n. a. c. aduce o notiță, în care spune, că un anumit adjunct notarial (ungur?) din jurul Petroșenilor, mai mult ca de 2 luni înșăla poporul românesc, cu aceea, că adună dela el bani, sub pretext că-i trimite la directorul unei bănci din Paris, care are apoi să vină și vezendu-le casele și moșia, le va da împrumuturi dela acea bancă numai cu 4^{1/2}%. Si de sigur că oamenii i-au crezut și i-au dus bani cu grămadă, încăt a adunat mai multe mii. Si aceasta a putut-o face el în toată voea, deoarece cei din fruntea comitatului nu s'au interesat de ea, iar' fisolgăbirul a privit linistit la toate acestea. Si numai acum, după ce oamenii vezend că nu mai sosește directorul numitei bănci au făcut pîre pe la judecătorie, și-au deschis ochii și autoritățile administrative, dar' când să pună mâna pe el, ea-l dacă ai de unde, căci a luat-o la sănătoasa, lăsând în pagubă pe bieții țărani. »Totuși a avut dreptate acel agitator român, zice »Deva és Vidéke«, care a zis, că în Ungaria ura naționalităților față de Maghiari, se naște în urma administrației rele a statului, căci poporul în oficiali e silit a vedea totdeauna numai pe dușmanii sei, cari îi iau toate, dar' de dat nu-i dau nici-odată nimică, nici barem un sfat bun. Astă o zicem și noi și ne bucurăm că o recunoște și unii dintre ei. Ce bine ar fi dacă toți ar recunoaște acest lucru, și s'ar nisia ca să-l îndrepteze!

*
Petrecere cu joc se va ține în Bratca la 24 Sept. n. a. c., din incidentul sfîntirii bisericii de cără I. P. Sa Episcopul Aradului, Iosif Goldiș. Sfîntirea bisericii va fi la 9 ore a. m., iar' petrecerea se va începe la orele 4 d. a.

*
Aur curat. Zilele trecute s'au aflat în băile dela Roșia septe klg. aur curat. Unele dintre bucățile aflate sunt de mare valoare. Dintre aceste bucăți una e ca o creangă de arbor ale cărei frunze sunt curate place de aur, presărate cu strălucitoare cristale de aur, și cumpănește aproape un klg., dar' pentru formă ei rară, prețuște de trei ori atât ca un klg. de aur pisat. Bucățile acestea s'au aflat într-o văgăună din ramura numită »Tărina«, cu ocazia unei spargeri cu dinamit.

*
O nouă societate comercială este pe cale a se înființa în Bania, care va purta numele de: Prima societate comercială »Baniuția«. Capitalul social e de 20.000 împărțit în 1000 acții. Terminul pentru subscririerea acțiilor e fixat pe 1 Nov. n. a. c. Cei ce doresc a subscrive acțiuni să se adreseze la dnii Vasile Ienchi și Alexandru Derlian, p. u. Bozovics.

*
Al doilea product și a treia înflorire. Din Sibiu se scrie, că în grădina dela maierul dlui Carol Iaurencig se află un măr în a treia înflorire deplină. Un lucrător dintr-o fabrică din Pesta, Anton Eszenszky, s'a sfădit cu trattele seu cel mai tinere Iosif, și întratăță s'a înfuriat pe acesta, încăt l'a junghiat cu un cuțit.

*
Frați — dușmani. Un lucrător dintr-o fabrică din Pesta, Anton Eszenszky, s'a sfădit cu trattele seu cel mai tinere Iosif, și întratăță s'a înfuriat pe acesta, încăt l'a junghiat cu un cuțit.

*
Un transport de 40.000 de găște s'a trimis zilele trecute dela Warsau la Rummelsburg. Pentru trimiterea lor s'au folosit vagoane anume construite. Dintre găște numai o parte s'a vândut în piață de-acolo, iar' celelalte s'au trimis spre îngrășare la Stralau, Treptaw și Weisensee.

CUGETĂRI

Femeea este ochiul raiului, sufletul iadului și scurgătorul buzunarului.

Femeile ne iubesc une ori pentru calitățile noastre, mai mult însă ne adoară pentru defectele ce le avem.

Femea e inima bărbatului.

Femea este alta și omega, nimeni nu să înceapă decât prin ele și nimeni nu să sfărășește decât tot prin ele.

